כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח



בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת פקודי ■ כ"ט אדר א' ה'תשע"ט ■ 05.03.2019 ■ גליון מס' 521

תפוצה לכל קהילות ישראל

ספר הגלות והגאולה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

כ"ספר הגלות הראשון והגאולה ממנו", ונשאלת השאלה האם גאולת מצרים היתה אירוע חד פעמי לשעתו, השייכת להיסטוריה הקדומה שלגבינו אינה יותר מאשר זיכרון היסטורי ללא כל משמעות מעשית לעתיד לבא, ואם כך היא אינה רלוונטית לתקופתנו? כנגד האפשרות הזו בא הנביא מיכה [ז טז] ומבשר לנו: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", בפסוק זה הנביא מלמד אותנו כי גאולת מצרים היתה לא רק לשעתה, אלא היא משמשת דגם גם לגאולה העתידה לבא. כך שלפי דברי הנביא יש בגאולת מצרים מסר גדול גם לדורנו, האומר לנו כי כשנתבונן באירועי העבר של היציאה ממצרים נוכל להבין תופעות ואירועים שיחזרו על עצמם גם בגאולה העתידה. דברי הנביא מיכה נאמרו בהכללה, הוא אינו נכנס לפרטים במה דומים נפלאות העתיד ליציאת מצרים, את ההשלמה לנבואת מיכה מוצאים אנו בנבואת הנביא יחזקאל [פרק לו] הפורס בפנינו תיאור פרטני יותר שיש בהם ציוני דרך של הגאולה העתידית הדומים לגלות והגאולה של ספר שמות. אפילו בסיבת הגלות אנו מוצאים דמיון בין שתי הגלויות, הסיבה לגלות שאנו שרויים בה עד היום היא "שנאת חנם", והסיבה הזו היתה קיימת גם בגלות מצרים, כמו שאנו מוצאים בדברי משה: "אכן נודע הדבר" וכמו שפירש רש"י על פי המדרש [שמו"ר א]: ויירא משה - דאג על שראה בישראל רשעים דליטורין (מלשינים ומספרי לשון הרע) אמר: מעתה שמא אינם ראויים לגאולה. נודע לי הדבר שהייתי תמה עליו מה חטאו ישראל מכל שבעים אומות העולם להיות נרדים בעבודת פרך? אבל רואה אני שהם ראויים לכך".

אך לא רק בסיבות לגלות יש דמיון בין השניים, אלא גם במסלול הגאולה, כמו שבגאולת מצרים היו שלוש תחנות לגאולה: א. גאולה פיזית (יציאת מצרים) ב. גאולה רוחנית (מתן תורה) ג. השראת השכינה (בהקמת המשכן) כמו שמסתיים ספר שמות: "כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו, לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם". כך מוצאים אנו בנבואת יחזקאל [לו] אחר שהוא מתאר את הגלות [פסוקים טז-כא]: "ואפיץ אותם בגויים ויזרו בארצות". מתאר הנביא שלושה שלבים בגאולה. השלב הראשון [כב-כה] הגאולה הפיזית בקיבוץ גלויות ככתוב: "ולקחתי אתכם מן הגויים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם". השלב השני [כה-כז] הגאולה הרוחנית: "וזרקתי עליכם מים טהורי וטהרתם מכל טומאותיכם... ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם... ועשיתי את אשר בחוקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם". ולבסוף השלב השלישי [כח] של השראת השכינה בגלוי בישראל: "והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלקים".

כבר בשלב הראשון של הגאולה הפיזית מוצאים אנו דמיון בין שתי הגאולות, בגאולת יחזקאל אומר הנביא: "לא למענכם אני עושה בית ישראל כי אם לשם קדשי" כך מוצאים אנו בגאולת מצרים כמו שמובא במדרש: "קול דודי הנה זה בא' - זה משה, בשעה שאמר לישראל: בחודש הזה אתם נגאלין! אמרו לו: משה רבנו, היאך אנו נגאלין. גם בשלב השני של הגאולה, בגאולה הרוחנית מוצאים אנו דמיון בין השתיים, במעמד הר סיני כתוב "ויתיצבו בתחתית ההר", ועל כך אמרו בגמרא [ע"ז ב ב]: "מלמד שכפה הקב"ה הר כגיגית על ישראל ואמר להם: אם אתם מקבלין את התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם". וכפיה כזו מוצאים אנו בנבואת יחזקאל: "ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחוקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם". ואין בכך סתירה לבחירה החופשית של האדם, שעליה נאמר: "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", שכלל זה אמור רק בתחום הפרט, בהתנהלות האישית של האדם, אבל מהלכים הקשורים לכלל ישראל, כאן אין בחירה חפשית והלא אין בידינו מעשים טובים? אמר להם: הואיל וחפץ בגאולתכם אינו מביט במעשיכם הרעים, ובמי הוא מביט? בצדיקים שבכם ומעשיהם" [שיהש"ר ב]. כלומר ששתי הגאולות לא היו בזכות ישראל אלא בחסד שמים אלא נקבעת לפי התכנית האלוקית של עם ישראל. רק בתחנה האחרונה מוצאים אנו הבדל בין השתיים, בגאולת מצרים היתה השראת שכינה מוגבלת ששרתה רק על המשכן בלבד בעוד העולם כולו נשאר במצבו

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

משלוח מנות על ידי רחפן
בפרשת ויקהל שקראנו בשבוע שעבר כתוב: והנשיאים הביאו את אבני השהם וגו'. וכתב בתרגום יונתן בו עוזיאל: ועננו שמיא...
המשך בעמי 2

משכן איקרי מקדש
בציווי על הקמת המשכן אנו מוצאים שלוש פעמים בפסוקים 'האנשה' של כלי המשכן. בציווי על הקרסים שחיברו את יריעות...
המשך בעמי 3

שויית חורף
נולדתי בכ"ח אדר בשנה פשוטה. מתי אני חוגג יום הולדת בשנה מעוברת? באדר א' או באדר ב'? האם יום הולדת דומה לבר מצווה או ליארצייט?...
המשך בעמי 4

סיפור לשבת
0-1 לטובת ר' זושא
רבי זושא (אחיו של רבי אלימלך מליז'נסק זי"ע) היה עני ומדוכא בייסורים, אך תמיד פיו היה מלא רינה להקב"ה...
המשך בעמי 5

שביבים
■ היכן עדיף להתפלל על חולה?
■ אליהו הנביא אצל ה'חפץ חיים'
■ מדוע הקימו את המשכן במדבר?
המשך בעמי 6

ללא שינוי. מה שאין כן בגאולה העתידה שאז תשרה השכינה על הבריאה כולה, כמו שכתב הראי"ה בספרו אורות הקודש [עמ' שיא]: "הרמת כל החול כולו אל הקודש - זאת היא מדת המעולים שבצדיקים, והמידה הצפויה לעולם בעתידו הנשגב, ביום ההוא יהיה על מצהלות הסוס קודש לה'".

משלוח מנות על ידי רחפן

/ הרה"ג רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

בפרשת ויקהל (שמות ל"ה, כ"ז)שקראנו בשבוע שעבר כתוב: והנשיאים הביאו את אבני השהם וגו'. וכתב בתרגום יונתן בו עוזיאל: וענני שמיא אזלין לפישון ודליין מתמן ית אבני בורלות חילא וכו' ע"ש.

הסתפקתי בשאלה חדשה ומעניינת, האם השולח משלוח מנות לחבירו על ידי "רחפן" הפורח באויר, ומגיע למקום היעד ששולחו. האם יוצא בזה ידי חובת משלוח מנות לכתחילה. ודו"ק בשאלה הן לסוברים שלא צריך שליח למשלוח מנות, והן לסוברים שצריך שליח למשלוח מנות, והן מצד אם זה לא פגיעה שלא מביא לבד המשלוח מנות. וכן יש לדון עוד מכמה צדדים. ודו"ק היטב.

א הגאון האדיר רבי אברהם יפה שלזינגר שליט"א בעל "באר שרים", כתב לי: לפי ב' הטעמים של משלוח מנות להרבות רעות, או לא לבייש מי שאין לו, עיין שו"ת חת"ס או"ח סי' קצ"ו, ועיין בבאר שרים או"ח סי' רפ"ט, ועוד מקומות אין מספר, ופשוט שאם הגיעו המשלוח מנות יצא, ואין נפ"מ איך הגיעו, ועיין דבר אברהם ח"א סי' י"ג בשם מרן החת"ס בחידושיו גיטין כ"ב, ושם נתבאר שאין דין שצריך שליחות,

והנה הר"ן במגילה כתב על מאמר הש"ס שם הוי מחלפי סעודתייהו "שלחו" זה לזה, ועל זה כתב בשו"ת דבר אברהם סי' י"ג, שזה דיוק קל בדברי הר"ן, ולא כמו שפרש"י במקום ששנה אחת אכל זה אצל זה, ושנה אחרת אכל זה אצל זה, ולכן כתב הדבר אברהם שאין לדייק לשון הר"ן "שלחו" כאילו משלוח מנות צריך דוקא על ידי שליח, ולא הוא יעשה בעצמו.

וידוע מה שציטט בפסקי תשובה מרע"א בזה, אך להלכה לא צריך שליח, אך החתם סופר כתב דאפילו באם נימצא דצריך דווקא על ידי שליח, עכ"ז שם שליח יש גם לקטן וגם לנכרי. וגם לקוף, אלא שאין להם דין שלוחו כמותו. ולפי זה הוא הדין לרחפן שמהני, ולכן כאן אפילו לשיטות שאולי צריך דווקא שליח, לא צריך ולא רוצה שיהיה כמותו, אלא דווקא שם שליח, וכאמור שם שליח יש להם, ודו"ק היטב. עכ"ל.

ב הגאון האדיר רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א בעל "שביבי אש", כתב לי וזה לשונו: להסוברים דבעי שליחות במשלוח מנות, ודאי דלא מהני, ולדעת הסוברים דיכול לתת בעצמו, בודאי דשפיר דמי בכהאי גוונא, אבל לאידך דסוברים דבעינן על ידי משלוח, אז לא בעי גדרי שליחות, ומהני אף על ידי קוף, וכהחתם סופר בגיטין, שפיר יש מקום להאי ספיקא, ומכל מקום הדעת נוטה יותר שיש להחמיר ולהימנע מכך. עכ"ל.

ג הגאון האדיר רבי אליהו שליזנגר שליט"א, בעל "שואלין ודורשין", כתב לי וזה לשונו: רחפן לא שונה מקוף. ואם לא צריך שליחות, מועיל גם רחפן, כמו גם אם ישלח בדואר. וכידוע יש מחמירים לשלוח דווקא על ידי שליח בר דעת.

ד הגאון הגדול רבי ברוך אבערלאנדער שליט"א אב"ד בודאפעסט, כתב לי: ודאי שיצא ידי חובתו, כי במשלוח מנות אין דין שליחות, כפי שביאר בשו"ת מהרי"א או"ח סימן רז. ועיין שם שבאם מגיע בזמן, אפשר לשלוח גם על ידי עכו"ם, ובי דואר. עכ"ל.

ה הגאון הנפלא רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א, בעל "ויאמר שמואל", כתב לי וזה לשונו: הנה ידועים דברי שו"ת בנין ציון, שעיקר משלוח מנות הוא על ידי שליח דווקא, וכבר דשו ביה הפוסקים, יש שהקפידו בזה, ויש שלא, ואכמ"ל. ובספר ליקוטי חבר הערות על שו"ת יהודה יעלה (או"ח סימן רד) כתב וז"ל: שמעתי ממו"ר החת"ס שחמיו הגרע"א נסתפק האם אפשר לשלוח מנות על ידי עכו"ם, והשיב לו החת"ס אילו היה המצוה להוביל בעצמו, ורק שהיה יכול לעשות שליח, כי שלוחו של אדם כמותו, אז בינן שהשליח יהיה יהודי, אבל מאחר והמצוה הוא על ידי שליח, אפשר לעשות גם על ידי עכו"ם, עכ"ד.

וכעין זה כתב החת"ס בגיטין (כב ע"ב ד"ה והא לאו), שהיכא שאמרה תורה שיעשה את המצוה בעצמו, אלא שאנו אומרים שיכול גם לעשות שליח, בזה יש דין שליחות, וצריך לעשות שליח שהוא כמותו, אבל היכא שאמרה תורה שישלח שליח, כגון משלוח מנות, זה סגי אפילו על ידי קוף וכל הפסולים.

וכן מצינו בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן שנז) על מצות שריפה שזורקין הפתילה לתוך פיו, שיכולין בית דין לצוות לגוי לזרוק פתילה לתוך פיו. שאין הגוי אלא שלוחו של בית דין, ואין מיתת בית דין צריך גופו של בית דין. וכמו שבית דין מכים וחובטים, וכי המומחה בעצמו היה מכה וחובט, ? אלא מומחה מצווה, והדיוט חובט על פיו, ולא קרינא ביה לפניהם ולא לפני הדיוטות. הכא נמי לא שנא, ע"ש.

ובשו"ת דבר אברהם (ח"ב סימן ח ענף א) דן בשעיר המשתלח שמצוותו על ידי שליח דוקא, אם כן יהיה אפשר לשולחו על ידי קטן, או על ידי עכו"ם, יעו"ש בארוכה ובחשוקי חמד (סנהדרין נ"ב ע"א). ולפי זה נמצא דהוא הדין בנידון דידן, דאם אפשר לשלוח מנות על ידי שליח קוף או נכרי, הוא הדין שאפשר לשלוח על ידי רחפן.

וכשהבאתי הנידון בפני בני ישיבה"ק ישיבת משאת המלך, ביום פורים קטן דהשתא, טען נכוחה הבה"ח אלירן גניני נ"י דאין צריך לזה, כיון שהפעלת רחפן אינה אלא כוחו, וידא אריכתא של השולח עצמו, שהרי האדם הוא זה שמשגר בלחיצת כפתור והכוונת הרחפן, ופשוט שיוצא בזה.

והבה"ח יוסף דב גלוזמן נ"י טען שכשאדם שולח משלוח על ידי רחפן, יש בזה מן הזלזול במי שהמשלוח נשלח אליו, וכהאי גוונא

הפסיד עיקר טעם משלוח מנות לדעת התרומת הדשן, שהוא ריבוי אהבה בין איש לרעהו, ולא יצא כהאי גוונא, וכפי שכתבו הפוסקים שלטעם התרומת הדשן, השולח משלוח מנות בצורה מזולזלת שאינה מכבדת את המקבל, לא יוצא י"ח, ועיין רבנו חננאל מגילה ז' רע"ב. ואולם הבה"ח עקיבא אוסטרוב נ"י טען לעומתו שמשלוח על ידי רחפן, אינו מהווה סיבה לזילזול במקבל, אלא אדרבה, יש בכך מן ריבוי השמחה וריבוי תשומת הלב למקבל, כששולח לו משלוח מנות בצורה מקורית שכזאת. עכ"ל.

[ובספרי "גם אני אודך" על פורים, הארכתי טובא עוד בזה ב"ה, והבאתי עוד רבנים חשובים ונכבדים מאד שכתבו לי ופלפלו בזה נפלאות, ע"ש ותרווה נחת]

* מח"ס "גם אני אודך" ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים

משכן איקרי מקדש

/ הרב איתמר הרשקו*

בציווי על הקמת המשכן אנו מוצאים שלוש פעמים בפסוקים 'האנשה' של כלי המשכן. בציווי על הקרסים שחיברו את יריעות המשכן נאמר- "**מקבילות הלולאות אשה אל אחותה**[1]". בעניין הכרובים שעל הארון נאמר- "**ופניהם איש אל אחיו**[2]" ובאדנים נאמר- "**משולבות אשה אל אחותה**". ופרש"י שם בעניין הקרסים שכן דרך המקראות לדבר.

אם נתבונן נראה שהמקום בו התאחדו שלושת הדברים הללו נמצא בקודש הקודשים. הקרסים שמעל הפרוכת, הכרובים שבגובה העניים והאדנים שמסביב.

ויש בדבר רמז למדד הקשר של ישראל עם רבנו של עולם ובינם לבין עצמם.

בתחילה- ישראל מתקשרים האחד עם השני בקשר בו כל אחד מביא את עניינו ויחדיו פועלים במשותף- מקבילות הלולאות אשה אל אחותה.

אנו אמנם מתאחדים אך כל אחד הוא כגוף בפני עצמו.

לאחר מכן אנו מצליחים להתאחד עוד יותר ומסתכלים איש אל אחיו.

אמנם כל אחד נשאר כנפרד מהשני אך ישנו קישור וחיבור של פניה ישירה האחד לשני.

ולבסוף אנו זוכים להתחבר ולהתאחד ממש- "משולבות אשה אל אחותה". אנו פועלים במשותף שכל אחד מצטרף לשני ויוצרים בסיס מאוחד ואיתן בעבודת ה'.

מעין זה היה גם בבית המקדש- כאשר היריעות והקרסים הכפולים מבטאים את שני הקומות שהיו במקדש- המקדש והעליה שעל גביו.

וכשם שהפרוכת הבדילה בין הקודש ובין קודש הקודשים למטה, כך היו ראשי ליזבזין בולטים בעליה במקום בו היה קודש הקודשים למטה. מעליהן היה הכיסוי של עורות האלים המאודמים במשכן כמו ה'קליא עורב' שבמקדש.

יריעות המשכן נעשו חלקים חלקים שנארגו יחידיו ולא בחלק אחד- כמו הלשכות שהיו במקדש סביב הקודש וקודש הקודשים. וכל כיסוי היו גדול מחברו כמו שלוש הקומות שבמקדש- לשכה של חמש אמות למטה, של שש אמות באמצע ושל שבע למעלה.

ומלפנים בלטה היריעה ככלה צנועה במשכן, כמו האמלתרה שהייתה מעל פתחו של האולם.

הקרשים מבחוץ היו מחוזקים בבריחים, כשהבריחים צופו זהב ועל כן היו נסתרים מהעין. וכך בבית עולמים, היו חלונים שקופים אטומים, שבאו לבטא שאין הבית זקוק לאור מבחוץ והוא אף מפיץ את האור החוצה.

בכניסה למשכן הוקם המסך לפתח האוהל, ולא הייתה שם פרוכת כמו בקודש הקודשים- בקו ישר כי אם עמודים משני הצדדים שלפניהם הועמד המסך. וזאת כמו בבית עולמים בו היו שני השערים בכניסה לעזרה, שערי ניקנור. וגם בכניסה למשכן היו העמודים וכן הפרוכת, כשם שהאולם עצמו בלט לפני ההיכל, כדי שיהיו שני פתחים למקדש.

דבר זה מצאנו בהלכות תפילה בבית כנסת- שיש להיכנס בשיעור שני פתחים לבית הכנסת ואז להתפלל. כדי שלא תראה עליו התפילה כמשוי (רש"י במסכת ברכות). וכך גם בית עולמים היה כניסה ל'היכל' לפנים מכניסה ל'אולם'.

במצוות הנחת הכלים בקודש נאמר בפרשת תרומה- "ושמת את השולחן מחוץ לפרוכת ואת המנורה נוכח השולחן על צלע המשכן תימנה והשולחן תתן על צלע צפון" (כו, לה). ומיד עולה השאלה מדוע התורה מזכירה את מיקום השולחן פעמיים? ובמיוחד שבתחילה התורה רק מצווה באופן כללי להניח שולחן מחוץ לפרוכת ורק לאחר מכן היא מציינת את מיקומו בדרום.

חז"ל מלמדים אותנו- "הרוצה להחכים ידרים והרוצה להעשיר יצפין וסימן לדבר מנורה בדרום ושולחן בצפון".

הנה כי כן, המנורה מסמלת את החכמה והשולחן את העשירות. וכדי להקים את המשכן וכן כל מפעל של קדושה בישראל, יש צורך במימון ראשוני.

ועל כן, מחוץ לפרוכת הקודש יש לשים כבר בהתחלה את השולחן ולתת נדבה לצורך ההקמה.

אך גם לאחר שהוקם המשכן והחכמה מאירה היא חייבת שיעמוד מולה השולחן כבדק הבית הנעשה במקדש.

וכמו שגם היה בימי יאשיהו. אין די בהקמת מקדש בלבד כי אם יש לדאוג לתחזוקתו השוטפת ועל כן מניחים את השולחן נוכח המנורה.

בעניין ציווי המנורה ועשייתה אנו מוצאים שמשה מתקשה בדבר

עד שה' אומר לו זרוק אותה לאש והיא תיעשה מאליה. ויש להבין מהו הקושי המיוחד שיש סביב עשיית המנורה.

צורת המנורה כלפי חוץ, יוצרת רושם של כלי שהולחם. הכפתורים שמהם יוצאים הקנים, הגביעים והירך, נראים כמו שהולחמו יחידיו ומהם נעשית המנורה, בעוד שהמנורה למעשה היא גוש אחד שלם שעוצב וסותת בקורנס. ורמז יש בדבר על פי מה שהזכרנו לעיל, שהמנורה כנגד חכמת התורה.

כשאדם ניגש ללמוד את התורה הרי הוא אינו מסוגל להכיל את כולה. אך התורה הרי מאוחדת ותורת ה' תמימה היא. אם כן איך יצליח האדם לגשת למה שאין לו בכלל גישה אליו לכאורה?

אלא על האדם אכן להיכנס ללימוד התורה כשהוא מתעסק כל פעם בחלק אחר ממנה. וכל יום ילמד עוד פרק עוד הלכה וכו'. ומכיוון שהתורה אחת היא, האדם זוכה לקבל אף יותר ממה שלמד. בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך.

וכמו שתיאר לנו מרן רה"י ר' אברום זצ"ל- כשאדם לומד בסדר ופתאום באה לו הארה בסוגיה, אף אם הוא אינו בדרגה של הגילוי ההוא, משום שזה ניתן לו משמים על השתדלותו בלימוד. וכך המנורה וחכמת התורה אמנם נראית כמחולקת אך היא מאוחדת באמת.

גם בימינו אנו ראינו את כוח האמונה של אבותינו ששבו הנה.

כמאז כך כיום, ידעו כולם שאנו נשוב לארץ ונבנה אותה. ומכוח אותה הידיעה הם לקחו את מה שהם חוו על בשרם בחשכת הגלות והשתמשו בזה לצורך בניית הארץ וביסוסה. יהי רצון שנזכה להשלמת הגאולה בהקמת המקדש השלישי בימינו אנו.

1 - שבועות טז:
2 - הכרובים היו או כפני איש ופני אשה או כפני אדם ופני כרוב- כביטוי לקשר בין אדם לחבירו ולקשר של בין אדם למקום

*מחבר הספרים ביד איתמר על ההגדה של פסח, מגילת אסתר וימים נוראים.

שו"ת חורף הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

יום הולדת ויום נישואים בשנה מעובררת

כותב בן ציון אונגר רחובות: שלום לכבוד הרב. נולדתי בכ"ח אדר בשנה פשוטה. מתי אני חוגג יום הולדת בשנה מעוברת? באדר א' או באדר ב'? האם יום הולדת דומה לבר מצווה או ליארצייט?

תשובה: הנה הנולד באדר בשנה פשוטה, הסכמת הפוסקים היא שנעשה בר מצווה באדר ב'[א].

אולם באשר ליארצייט (יום פקודת השנה) נחלקו השיטות, דעת מרן השולחן ערוך שהנפטר באדר שנה פשוטה יש לציין את יום היארצייט באדר ב', דעת הרמ"א שיש לציין את היארצייט באדר א', ועוד כתב שיש מחמירים לנהוג את מנהגי היארצייט בשני האדרים[ב].

ומעתה יש לעיין האם דין יום הולדת יש לדמותו לדין בר מצווה או ליארצייט? (ובמקום אחר כתבתי האם יש בכלל משמעות על פי חז"ל ליום ההולדת וראה מעט לקמן).

והנה ידעתי גם ידעתי, שבוודאי החשיבה הראשונית, וכן שמעתי מרבים, שדינו של יום ההולדת כדין בר המצווה - כלומר אדר ב', אולם לעניות דעתי נראה דאינו פשוט כל כך, ויש לומר שדין יום ההולדת כדין יארצייט ואבאר דברי.

חילוק בין בר מצווה ליארצייט

הנה יש לעיין לפי שיטת הרמ"א הנ"ל מדוע שונה דינו של יום היארצייט (שמציינים אותו באדר א' לשיטתו) מדינו של דין גדלות ביום בר המצווה (שאינו נהיה גדול עד אדר ב')?

ממה נפשך, אם אדר א' הוא האדר האמתי, ואדר ב' אינו אלא תוספת של ימים כדי להשוות את שנת הלבנה אל שנת החמה, אם כן מדוע בר המצווה אינו חל באדר א'? ואם אדר ב' הוא האדר האמתי, אם כן מדוע יום היארצייט חל באדר א' (לשיטת הרמ"א)?

ובעל כורחך שצריכים אנו לחלק בין 'בר מצווה' ל'יארצייט'.

והחילוק הוא שבעוד ביארצייט מחפשים אנו את תאריך הפטירה, בבר מצווה אין אנו מחפשים את תאריך הלידה, אלא צריך שיעברו עליו י"ג שנים שלמות, ומאחר ושנת הי"ג היא שנה מעוברת ושנה מעוברת היא שנה בת י"ג חודשים, הוא לא יהיה בר מצווה עד לאחר שיעברו עליו י"ג חודשים - שנה[ג].

ולכן מי שנולד באדר שנה פשוטה, ושנת הבר מצווה שלו היא שנה מעוברת, לא יהיה גדול וחייב במצוות אלא רק באדר ב', שרק אז תשתלם אצלו שנת הי"ג שהיא בת י"ג חודשים.

אך ביארצייט אין זה דין בסך מסוים של שנים, אלא להגיע לאותו תאריך בו הייתה הפטירה[ד], ומאחר והפטירה הייתה באדר שנה פשוטה, יש לעיין בשנה מעוברת איזו אדר הוא אדר האמתי ואיזהו הוא בגדר תוספת, ושמא שני החודשים הם אדר אמתי[ה].

מה הדין ביום הולדת?

והנה יש לעיין - לפי מי שסובר שיום הולדת יש לו משמעות על פי חז"ל, ואין הוא יום רגיל (הארכתי בכך במקום אחר) - האם המשמעות הוא בזה שגדלנו בשנה, או משמעות אחרת, שאם אנו חוגגים את עצם זה שגדלנו בשנה, אם כן אכן יש לחכות לאדר ב' שרק אז השתלמה לה שנה זו שהיא בת י"ג חודשים, אולם נראה פשוט שביום הולדת אין אנו חוגגים את זה שגדלנו בשנה, ואין לגדילה שום משמעות (מלבד בשנת הי"ג ועוד כמה שנים עיין

בהערה[1]) אלא אנו מציינים את יום ההולדת כיום של התגברות המזל[2] שבתאריך זה נולדנו, ואם כן צריכים אנו לתור אחר תאריך הלידה, ולא אחר היום בו אנו גדלים בשנה.

ואם כן הרי זה כמו יארצייט שאנו מחפשים בו את תאריך המאורע, ולכן דינו של יום ההולדת כדין היארצייט כל אחד ואחד לפי שיטתו[3].

ומעתה יוצא דבר מעניין, שנער בר מצווה שנולד באדר שנה פשוטה ושנת הי"ג שלו היא שנה מעוברת, אזי לשיטת הרמ"א יציין את יום הולדתו באדר א', ואילו בר מצוה אינה נהיה אלא רק באדר ב', והבן.

יום נישואים

והנה על זאת לא נשאלתי אך אוסיף זאת מדעתי בחתימת הגיליון (ובאווירת ימי חודש אדר) וזאת אודות בני זוג אשר רוצים לציין את יום נישואיהם במעשה סמלי כזה או אחר, והתחתנו באדר בשנה פשוטה, מתי יעשו זאת בשנה מעוברת? ולאמור לעיל נראה שיש לדמות זאת לנידון היארצייט (על אף המחשבה הלא נוחה בדמיון שבין זה לזה...) מאחר ואין אנו מציינים את גדילתם של הנישואים בשנה, אלא רק את יום המאורע.

אולם כמובן שליום הנישואין אין שום משמעות הלכתית, ויכולים בני הזוג לבחור איזה יום הנראה כטוב בעיניהם, ולא יזיק להחמיר ולציין זאת בשני האדרים - ☺ וטוב לב משתה תמיד.

א - עיין רמ"א לשו"ע או"ח סימן נ"ה סעיף י'.
ב - תמצא כל זה בשו"ע או"ח סימן תקס"ח סעיף ז'.
ג - עיין שו"ע או"ח סימן נ"ה סעיף ט'.
ד - חילוק זה מוכרח ומבואר מדיון המג"א באשר ליום בר מצווה למי שנולד בל' מרחשון ובשנת בר המצווה חודש מרחשון הוא חסר, וכן מדיון המגן אברהם לגבי יארצייט בתאריך זה, עיין מג"א סימן נ"ה ס"ק י' (באשר לבר מצווה) ובמג"א סימן תקס"ח ס"ק כ' (באשר ליארצייט) עיין שם.
ה - כמו שמשמע בגמ' במסכת מגילה דף ו' ע"ב שנח' התנאים האם לקרוא את המגילה באדר א' או באדר ב' ונחלקו רק מצד 'אין מעבירין על המצוות' למול 'מסמך גאולה לגאולה עדיף', ולא דנו כלל מצד אדר האמתי ואדר שהוא תוספת.
ו - יש נוהגים לציין במיוחד את יום הגיעו לגיל ששים, שעל פי הגמרא מועד קטן כ"ח עמוד א' בגיל זה יצא מכלל כרת, וכן יש נוהגים לציין במיוחד את יום הגיעו לגיל שבעים עיין שו"ת חות יאיר סימן ע', ובזה נראה שיציין זאת באדר ב' מאחר ורק באדר ב' מסיים את השנה אשר עומד בה.
ז - עיין ירושלמי ראש השנה פרק ג' הלכה ח', ובן איש חי פרשת ראה שנה ראשונה סעיף י"ז וכן בספרו בן יהוידע למסכת ברכות דף כ"ח עמוד ב', וכן קונטרס דברי חלומות לרבי צדוק הכהן מלובלין.
ח - אך ראה מה שכתבתי במקום אחר: 'והנה יש אתי מקום להעיר שאם באנו לציין את יום ההולדת ולהפכו ליום משמעותי וחשוב בחיי האדם בגלל התגברות המזל, שמא יש מקום לחשב ולקבוע יום זה על פי שנת החמה שהרי כידוע המזלות קבועים לפי שנת החמה, ואילו התאריך העברי הוא לפי שנת הלבנה כידוע, אולם מדברי בעל המגן אברהם לעיל מבואר לא כך שהרי צדיקים נפטרים ביום לידתם על פי התאריך העברי וכמבואר בגמ' במגילה שהמן הרשע לא ידע שמשה רבינו גם נולד בז' אדר, ויש לעיין עוד'.

סיפור לשבת

1-ס לטובת ר' זושא

רבי זושא (אחיו של רבי אלימלך מליז'נסק זי"ע) היה עני ומדוכא בייסורים, אך תמיד פיו היה מלא רינה להקב"ה למרות שבביתו שרר המחסור. בתו גדלה והגיעה לפרקה, וכבר צריך להתחיל לחפש בעבורה חתן מתאים, ולר' זושא אין כל צרכו אף לצרכי יום־יום, וכיצד עוד יהיה לו כדי להשיא את בתו לחתן הגון? יום אחד הזמינו רבו לחדרו, ואמר לו: "בת יש לך בביתך שהגיעה לפרקה, ואתה צריך להשיאה, ואני יודע שאין לך פרוטה במה להשיאה. הנה לך שלוש מאות רובל, סע לביתך, הבא את הכסף לזוגתך, תשתדלו ותתאמצו למצוא לה חתן הגון, ויעזור ה' שיהיה בהצלחה!" ר' זושא יצא לדרכו והנה רק הגיע לאכסנייתו ולאוזניו מגיע קול המולה. מתברר כי ביתה של אישה אלמנה הגרה בעיירה ההיא הגיעה לפרקה, והשתדכה עם בחור, והיום הוא יום חופתה. הכל כבר מוכן לחתונה. הקרובים והאורחים מקרוב ומרחוק הגיעו, האלמנה הבטיחה לחתן נדוניא בסך שלוש מאות רובל, והנה החתן דורש כי סכום הנדוניא יועבר לידיו עוד לפני החופה.

האלמנה שהבטיחה, מוכנה הייתה מיד לשלשל לידיו את הכסף, אותו הטמינה במקום בטוח בביתה, אבל שוד ושבר!

הלכו לבית להביא את המטמון, כדרישת החתן, אבל הכסף נעלם ואיננו! נגנב או אבד בדרך כלשהי, ולא די לאותה אלמנה אומללה בזה שהכסף אבד, אלא שהחתן מסרב ללכת לחופה!... שומעת האם שהכסף שהחביאה במגירה סמויה בביתה נעלם, והיא מתעלפת. שומעת הכלה כי החתן מסרב ללכת לחופה. וגם היא מתעלפת. צעקות רמות של "הצילו" מתערבבות בצעקות 'חפשו את הגנב!' שיתנו עצה איך להציל משפחה שלמה מבושה ואסון!" כאשר שמע רבי זושא את כל המתרחש, השתיק את כולם בקול רגוע: "שא, שא, אני מצאתי את הכסף האבוד!"

לאחר כמה רגעי שמחה וששון, פונים ואומרים אל רבי זושא: "נו, איפה הכסף? הואל נא להעבירו כדי שנוכל לערוך את החופה במזל טוב." משיב רבי זושא: "וכי שוטה אני בעיניכם, שאסתובב עם סכום גדול של ג' מאות רובל בכיסי? אלא מאי, השארתיו באכסנייתי במקום שמור ביותר ומכם אני מבקש, היות ועלי להיות בטוח שהכסף שמצאתי הוא אכן שלכם, תנו לי סימנים מדויקים על הכסף, היינו כמה ממנו היה בשטרות של מאה, של עשרה, ושל חמישים

המשך בעמוד הבא...

רובל. אם אמצא שהכל מדויק - מיד ארוץ ואביא לכם את הכסף." האלמנה אכן פירטה בדיוק רב את סדרי גודל של שטרות הכסף, ורבי זושא יצא לדרך. את דרכו עשה, כמובן, לחלפן בעיירה כדי שימיר לו את השטרות בדיוק לפי הסימנים שנתנה האלמנה. מקץ חצי שעה חזר למקום החתונה ולפתע ר' זושא מכריז: "אמנם כן, מצאתי, וזה באמת הכסף, אבל אני רוצה שכר טירחה ומעט דמי תיווך!" כולם מגיבים בתדהמה גדולה: "מה?! דמי תיווך? על השבת אבידה?!" ר' זושא בשלו, ומדהים את כולם בדורשו סכום של עשרים וחמישה רובל, לא פחות.

סבלנותם של הקהל פוקעת לגמרי. מה?! עשרים וחמישה רובלים? והלא עם סכום כזה אפשר לחיות כמה חודשים!. קם יהודי אחד חכם, וצעק: "מה צריך לריב כאן? ניקח אותו לרב!" וכך היה. עמדו ותפשו את ר' זושא וסחבו אותו בידיו וברגליו אל הרב ושטחו בפניו את כל הסיפור. שומע הרב ומתחלחל ממש: "מה? כסף הוא דורש, ועוד סכום כזה? לא יקום ולא יהיה! אני פוסק: אפילו פרוטה אחת לא לתת לו, עליו להחזיר את כל ג' מאות הרובל!". קם ר' זושא ואמר: "אני באמת רציתי לקבל עשרים וחמישה רובל, אבל אם הרב פסק כפי מה שפסק - אין לי ברירה אחרת. קחו נא את כל הג' מאות רובל." אחד מהקרובים שהיה במקום מיהר להוציא מידו את הכסף, כשהוא פולט לעברו מילות גנאי ואף יורק על הרצפה לאות בוז על עסקיו של זה.

עברה תקופה, ורבו של ר' זושא נזדמן לעיירה. בעת שהותו שם, סר לביקור אצל המרא דאתרא. תוך כדי שיחה התברר לרב כי אותו עובר-אורח עם מעשה הג' מאות רובל - הוא תלמידו. לא שתק הרב, פנה לרבי ואמר: "כך נראים החסידים של כבודו, מוצאים אבידה ותובעים שכר טירחה על ההחזרה?". הבין מיד הרבי מה בדיוק עשה ר' זושא עם ג' מאות הרובל שנתן לו כדי להשיא את בתו. כשחזר לבית-מדרשו שלח וקרא לר' זושא, ושאל: "יקירי, זה שנתת את הכסף - אני מבין. ראית שהולך לקרות אסון, עשית מה שעשית, מיהרת והצלת משפחה שלמה. אבל מה זה שביקשת עשרים וחמישה רובל 'שכר טירחה'?" משיב רבי זושא לרבו ואומר: "כאשר נכנסתי ואמרתי, 'מצאתי את ג' מאות הרובל', בא אלי הבעל-דבר (הוא היצה"ר, הוא השטן וכו'), והתיישב עלי בכוח: זושא! - הוא אמר לי - עשית מצווה כה גדולה, עין עוד לא ראתה! עוד לא זכה איש למצווה אשר כזו! הרגשתי בנפשי כי אני כמעט מתמוטט. התחלתי להתאבק עימו והצלחתי להתגבר עליו. ושוב, כשבאתי אל החלפן כדי להחליף אצלו את השטרות כדי שיתאימו לסימנים שנתנו לי, שוב בא אלי בכל מיני דיבורים, ושוב הכרעתי אותו וניצחתיו.

אבל כשהתחלתי ללכת למקום החתונה כדי למסור את הכסף, הוא נפל עלי בצורה נוראה...: 'אתה ראש בני הגולה! - אמר לי - אתה גדול הדור, יחיד הדור, ממש אין כדוגמתך!'. כאן כבר הרגשתי שאינני יכול יותר לעמוד מולו, ושלפתי את הנשק האחרון שהיה בידי: מה? כבוד התחשק לך? אני כבר אראה לך מה זה כבודו!" ואז נכנסתי ואמרתי להם: "אני רוצה שכר טירחה!", זכיתי לסדרת בביזיונות, וכך ניצחתי אותו את הבעל-דבר, וניצלתי ממזימותיו להביאני ח"ו לגאות וגאון. מודה אני להשי"ת על שעזרני בעת צרה!" (אור דניאל/ הרב חנניה צ'ולק , יו"ר "עזר מציון").

■

שביבים / שאול שיף

■ היכן עדיף להתפלל על חולה?

על שאלה זו השיב הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שעדיף תפילה בכותל המערבי מאשר תפילה במירון, כי מעולם לא זזה שכינה מכותל המערבי. ונשאל עוד: הלא ה'לשם' אומר (בשם הגר"א) שהשכינה שורה בקברי צדיקים? והשיב שזה "כמו" השראת השכינה, ואילו בכותל זה השראת השכינה ממש. ופעם נשאל על חולה, האם עדיף שיתפלל על קברי אבותיו או בכותל המערבי, והשיב: כותל עדיף. שוב נשאל, שהחולה היה מסור מאד לסבו וטיפל בו בביתו חמש שנים, האם יש עדיפות שיתפלל על קברו? והשיב: אעפ"כ כותל עדיף (גיליון פניני אי"ש).

ורבו השואלים איך מותר לומר תהילים לרפואת חולה, הרי אסור להתרפאות בדברי תורה?

בקונטרס 'דבק טוב' ובשו"ת 'ציץ אליעזר' (חלק י"ז סימן ל') ביארו, שכיון שאינו אומר זאת בדרך סגולה, רק מבקש שבזכות התהילים שאומר יתרפא, מותר. עוד כתב ב'ציץ אליעזר' (שם) ע"פ המאירי (שבת ס"ז ע"ב), דהא שאסור להתרפאות בדברי תורה, זהו רק כשאינו עושה שום תרופה חוץ מהתורה, אבל אם עושה תרופה חוץ מהתורה מותר גם ללמוד לרפואה. ועוד יש שכתבו שבחולה שיש בו סכנה מותר להתרפאות בדברי תורה (עיין פרי מגדים או"ח סימן רל"ט ס"ק ו', ג). (ע"פ גיליון 'תורת המעדנים' מבית מכון 'מעדני אשר', בהעלותך תשע"ח).

מדוע כשמתפללים על חולה מזכירים את שם האם ולא את שם האב?

נהגו העולם שמזכירים חולה עם שם האם, הרי נאמר "למשפחותם לבית אבותם", שייחוס האדם הוא אחרי אביו? המפרשים כתבו שהמקור לכך הוא מהגמ' (שבת ס"ו ע"ב): "אמר לי אם, כל ענייני בשמא דאימי", ופירש רש"י: "כל לחישות פלוני בר פלונית, בשם של האם", ומזה נתפשט המנהג (פנים יפות סוף פרשת בהעלותך, חתם סופר בשבת שם, ועוד). ועוד יש שכתבו טעמים לכך שלא מזכירים את שם האב אלא רק את שם האם: א) משום דעל הרוב ימצא על האיש קטרוגים יותר מן האשה, מפני שאשה פטורה ממצות עשה שהזמן גרמא, וגדולה מזו שהיא פטורה ממצות תלמוד תורה, ועוד דהאשה מוצלת מעון קרי משא"כ אנשים, לכך שם האם עדיף (שו"ת תורה לשמה סימן שצ"ט). ב) מפני שהאם היא מבוררת יותר, משא"כ חזקת האב היא רק מכח רובא (מהרש"ל בחכמת שלמה שבת ס"ו ע"ב, חתם סופר בראשית ע"מ ק"ג; ובספר 'מאור ישראל' ברכות נ"ה ע"ב הביא כן מפורש מהזוה"ק פרשת לך לך דף פ"א ע"א וז"ל: "והושיעה לבן אמתך, וכי לא הוה בריה דישי עד דאיהו אמר שמא דאמיה ולא דאבוה - וכי לא היה הבן של ישי? ומדוע היה צריך לומר את אמו? - אלא אוקימנא, כד ייתי בר נש לקבל מלה עלאה לאדכרא, בעי למהך במלה דאיהו ודאי, ולכן אידכר לאימיה ולא לאביו). (שם).

מי עדיף שיתפלל על החולה, הוא בעצמו או אחרים?

על הפסוק (בראשית כ"א י"ז) "וישמע אלהים את קול הנער" פירש רש"י: מכאן שיפה תפילת החולה מתפילת אחרים עליו, והיא קודמת להתקבל. והקשו המפרשים מהגמ' (ברכות ה' ע"ב) שאמרו "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים", ועדיף שאחרים יתפללו על החולה. וישנם כמה תרוצים: א) הטעם שאין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים הוא משום שלא יכול לכוון טוב בתפלתו מרוב טרדתו וחוליו, אבל במקום שהחולה יכול לכוין בתפילתו, עדיפה תפילת החולה על עצמו מתפילת אחרים, וישמעאל היה יכול לכוון לכן נשמעה תפלתו יותר משל אחרים (חזקוני, רא"ם, שפתי חכמים, רע"ב בפירושו על התורה). ב) דווקא בישראל שהכל נפש אחד, לכן מהני תפלת אחד על חברו, דהויא כאילו חליו של זה כואב לזה, והוי כאילו פיו של אדם מתפלל שירפא לו מכאב אצבעו, לכן טוב יותר שיתפלל אחר עבורו משיתפלל הוא עצמו ומדת הדין מתוחה עליו, אבל בהגר וישמעאל שהם מאומות העולם שאינם נפש אחת, יועיל יותר תפלת החולה בעד עצמו וגופו, אע"פ שהוא חבוש, מתפילת אחר עבורו (חתם סופר בדרשות חלק ב' ע"מ ש"ה ע"ב). (שם).

האם אפשר לבקש על דבר שהוא נגד הטבע?

מעשה באדם שעבר אירוע מוחי קשה והרופאים קבעו שהמוח והגזע נפגעו ללא תקנה והפך להיות 'צמח', ונשאל הגרי"ש אלישיב זצ"ל האם מותר להתפלל עליו ב'רפאינו'. והשיב, שגם אם הדבר בגדר נס, בכל זאת התפילה ב'רפאינו' יכולה להקל על מצב החולה ומותר להתפלל עבורו למטרה זו, אבל אין לבקש דבר שהוא נגד הטבע. (גיליון פניני אי"ש).

אליהו הנביא אצל ה'חפץ חיים'

עוד בליטא ידעו מקורביו של הרב מפוניבז' זצ"ל כי יש באמתחתו עדות על גילוי אליהו שהיה ל'חפץ חיים', אך הוא התחמק מלספר את פרטי המעשה. הוא היה דוחה את השואלים. "פעם אחרת אספר", אמר. באחרית ימיו בישיבת פוניבז' כאשר עמדו סביבו קבוצת אברכים והוא דיבר באוזניהם אודות גדלותו של ה'חפץ חיים', הפליג בדיבור מענין לענין עד שלפתע הגיע לגילוי אליהו וכה אמר: "התיצבתי בתור להיכנס לרבנו ה'חפץ חיים', עמדתי סמוך ליד הדלת והנה תורי הגיע. ולפתע הבחנתי באדם שפתח את דלת חדרו של ה'חפץ חיים' ונכנס. האיש שהה שם כמחצית השעה, והממתינים בתור התרעמו למה אינני נכנס. אמרתי להם כי פלוני שוהה בחדר זמן רב ואינו יוצא. משיצא פסעתי פנימה, כשנכנסתי שאל אותי ה'חפץ חיים': ראית את האיש? השבתי לו: כן. אמר ה'חפץ חיים': אשרי מי שנתן לו שלום והחזיר לו שלום". הרב מפוניבז' לא גילה האם נתן לו שלום. (מתוך "להגיד")

ה'שפת אמת' הכיר על פניו של רבי אליהו לופיאן כי זכה לגילוי אליהו

ידוע המעשה עם הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זי"ע שזכה לגילוי אליהו בעת מחלת זוגתו ע"ה. פעם לאחר אותו מעשה ביקר רבי אליהו בחצר גור, ונפגש עם האדמו"ר בעל ה'שפת אמת'. רבנו ביקש ממנו שיברכו, אך הרבי מגור השיב לו: "אדם שהיה לו גילוי אליהו אינו צריך לבקש ממני ברכה". במשך כל השנים שעברו מאז התחמק רבי אליהו תמיד מלאשר את אמיתות הסיפור, עד אשר פעם התארח בשבת אצל משפחה אחת, וראש המשפחה ידע שרבנו יכיר לו טובה על הארחתו ועל כן לא יסרב לענות לו על שאלתו. ואמנם רבנו סיפר לו כי באמת הדבר נכון.

כשהדיין מפאפא הלך לאסוף צדקה יחד עם אליהו הנביא

אחת מדמויות ההוד בירושלים של מעלה היה הגה"צ רבי משה יוסף הופמן זצ"ל, הדיין מפאפא, שאודותיו התהלכו כמה וכמה סיפורים על גילוי אליהו שזכה לו. פעם בא אברך לפני הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל ובפיו שאלה: הוא מבקש לקרוא לבנו הנולד לו 'משה יוסף', אבל מישהו ממשפחתו שניתן לו שם זה נפטר בגיל צעיר. ענה לו הרב כי במקרה כזה נהוג להוסיף עוד שם כסגולת שמירה. אבל רצונו של האברך היה דווקא בשם זה כהווייתו, על שמו של הדיין מפאפא שהוא נמנה על משפחתו. משמע הרב ואזנר את שמו של הדיין מפאפא, קם מלא קומתו, נשא את שתי ידיו ואמר: "הדיין מפאפא, יהודי שזכה לגילוי אליהו, זכותו די בה כדי להגן על הילד מבלי להוסיף לו שם". (יתד נאמן ויקרא תשמ"ח).

רבי יונה לפקוביץ זצ"ל, שהיה איש אמונו של הדיין מפאפא זצ"ל סיפר, כי בדברו פעם אודות כשרותן של מזוזות, נשמט מפיו של ה'פאפינער דיין': "הלכתי פעם בפרשבורג עם אליהו לקבץ ממון לצדקה. לאחר הליכה רבה מבית לבית עייפתי, אמרתי לו לאליהו: בוא ואפוש קמעא ואשתה משהו בביתו של ראש הקהל. סירב אליהו להיכנס עמי לביתו. 'אינני נכנס בפתח שאין לו מזוזה', אמר. החוויתי לו על פתח הבית: הנה מזוזה. אמר לי: 'אין זו מזוזה כשרה'. לאחר זמן הלכתי ואמרתי לראש הקהל: המזוזה שעל

פתחך פסולה היא. לעג לי: 'הלא מזוזה זו, לא מזמן קבעתיה'. ולהוכחה, פירק על אתר את נרתיק המזוזה, ומה חשכו עיניו כשראה לנגד עיניו מזוזה ישנה ופסולה, אותה שמו לו בנרתיק בערמה". (סיפורים ירושלמיים ב')

התלמיד חכם שחולץ ממערבולת בים על ידי אליהו הנביא

סיפר הגר"י זילברשטיין שליט"א: "זכור לי על ת"ח אחד שהגיע אל מרן החזו"א זצוק"ל וסיפר לו שהלך להתרחץ בים בשעה מוקדמת בבוקר, ונסחף במערבולת קשה. בשעה כזו שאף אחד לא היה בחוף מלבדו, הוא כבר חשב שבא קיצו רח"ל, אבל לפתע הגיע מאי שם ערבי אחד ותפסו בציצית ראשו והוציאו מן הים. 'הוא אחז אותי בזקן שלי וחילצני מן המערבולת', סיפר הת"ח למרן החזו"א, ושאל האם הוא צריך לברך הגומל. מרן זצוק"ל השיב לו שבוודאי צריך לברך, ולאחר ששמע ממנו שבשעה שבה הגיע להתרחץ החוף היה ריק לגמרי, אמר לו מרן החזו"א: לא מן הנמנע שזכית לגילוי אליהו שהגיע להצילך מטביעה" (ברכי נפשי)

הגראי"ל שטיינמן על הרב שפגש את אליהו הנביא בברית ושאל אותו שאלה

מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל סיפר למקורבים את מה ששמע מעדים נאמנים, כהגדרתו, ה"ה הגאון רבי מרדכי גרוס ורבי מנחם לנג, בעלי המעשה עצמם. ואלו דבריו: "לפני לידת השלישיה ילדיו של רבי מרדכי גרוס, הם היו במעונו של הרב... והציגו לפניו את הנתונים של הרופאים שמעוניינים לנתח וסבורים כי האם והילודים בסכנת חיים אם לא ינתחו, וביקשו ברכה ועצה. הרב התבטא ואמר: 'אתם יודעים מה, בשבת קדש יש לי ברית בבני ברק וסנדקאות, אשאל את אליהו הנביא, תבואו אלי במוצאי שבת שוב'. השניים באו לאחר צאת השבת, והוא אמר להם: 'הוא אמר שהכל יהיה בסדר, גם לא יהיה צורך בניתוח והלידה תהיה ביום זה ובשעה זו'. וכך הוה כדבריו: היום, השעה והזמן וכו'. כאשר תלמיד מקורב שאל את הגראי"ל שטיינמן זצ"ל מה היתה מהותו של הרב הנ"ל שיכול היה להתבטא בנוסח כזה, שמשמע ממנו שרואה את אליהו הנביא בברית ומקבל ממנו תשובה, השיב רבנו: 'אינני יודע ממש, רק ידוע לי שלמד בשקידה בישיבה של הגיס של "הבריסקער רב" בורשא, רבי הירש גליקסון, וכי לא נהנה מהעולם הזה. אם המשיך כך, בוודאי עשה שטייגען. ו'עולם הזה' כמעט לא היה לו, כי לא היו לו ילדים וחי בעניות, ובסוף ימיו היה סגי נהור. ולולי ששמעתי מעדים נאמנים אלו, לא הייתי מאמין לבחינה כזו של גילוי אליהו בדור של אחרי המלחמה". וברשימת תלמיד צעיר של הגראי"ל מצאנו, שהגראי"ל אמר עוד, שאולי זכה לכך מחמת איזו מסירות נפש.

(מאחורי הפרגוד/ מתוך פרסומי "דרשו")

מדוע הקימו את המשכן במדבר?

/ הרב תומר אנגלסמן

המשכן שעליו התורה מפרטת ומאריכה, הוא משכן נייד ולא קבוע, עד כדי כך שהוא נקרא בשם "אהל" - ולא בשם "בית". זאת משום שהוא לא עמד במקום קבוע, טלטלו אותו מכאן לשם, הוא נדד ממקום למקום, ובהתאם לכך הוא גם לא נעשה מחומרים יציבים כמו אבנים ולבנים, אלא הקירות שלו היו מעצים והגג מיריעות של עורות ובדים.

לעומת זאת, אנו יודעים שבית המקדש אשר עמד בירושלים היה בית ממש: בית שעומד באותו מקום מבלי לזוז, עשוי מאבנים יקרות וכבדות. וכך, למשל, במדידה מדויקת של אבני הכותל, הגיעו חוקרים למסקנה שישנם אבנים בכותל שמשקלם 004 טון ועד היום לא יודעים מהם האמצעים בהם השתמשו להרים אבן כבדה כל כך.

נשאלת השאלה: למה התורה כל כך מאריכה לספר על ה'אהל' - שהיה ענין זמני מאוד - האם לא עדיף היה לכתוב בתורה על ציווי עשיית פרטי המקדש וצורתו, אותו בית שנחשב לבית קבוע ויציב, שלבניינו אנו מחכים!?

מהגמרא במסכת כתובות מובן שהמשכן לא היה בתכנון המקורי של הנהגת ה'. זאת לומדים מכך שמסופר שרבי מצא כלה לבנו אך ביקש רבי מבנו לקבוע את החתונה לעוד 21 שנה כדי שילמד עד אז תורה. העבירו את הנערה לפני החתן, בנו של רבי, כדי שירצה להתחתן עמה בעתיד, וכאשר ראה החתן יופייה ביקש מאביו להתחתן בעוד 6 שנים. העבירו אותה שוב לפני החתן וביקש מאביו, רבי, להתחתן מיד, אך התבייש בכך שלא מצליח להמתין.

אמר לו רבנו הקדוש: "יש בך דעת קונך" והסביר לו אביו שעם ישראל אמר בנבואה על הים:

"תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת ה'."

כלומר, הנבואה והחזון דיברו על כך שבארץ נבנה בית לה', אך במציאות - ה' לא רצה להמתין וכבר ביקש לבנות מקדש במדבר: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

אמנם, למרות כל סיפור האהבה בינינו לבין ה' יש מטרה שהיא עדיין בעינה עומדת והיא לשכן את קדושתו של הקב"ה בבית מכובד, יפה, יציב וקבוע, בית חזק שיש לו מקום מוגדר וקדוש - כמו הר הבית בירושלים עיר הקודש ולכן הקב"ה שציווה אותנו על משכן ציוה שנבנה מבנה ארעי ונודד כדי שגם כאשר נעצרים במקום מסוים במדבר זוכרים שבסופו של דבר השראת השכינה, המנוחה והנחלה - בירושלים.

וכך המדרש מספר שאמר משה לישראל בסיום בניית המשכן: "אשריכם ישראל שנתעסקתם במלאכת המשכן ושרתה שכינה במעשה ידיכם, כן תזכו ותבנו לפניו בית הבחירה ותשרה שכינה במעשה ידיכם".

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי

נשמח לקבל תגובות
והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net